

Az ágfalvi ütközet, 1921. augusztus 28.

2021. augusztus 28. - Egészen biztos vagyok benne, hogy a Rongyos Gárdáról és harcairól egyetlen országban sem – még az egykori kommunista országokban sem – írtak volna soha olyan arrogáns lekicsinyléssel, ahogy ezt Magyarországon a „szocialista történettudomány” képviselői tették.

Utódaik méltók maradtak elődeikhez, máig elutasító távolságtartással viszonyulnak hozzájuk, és rendületlenül azon igyekeznek, hogy tetteiket, egyáltalán, pusztán létezésüket valami rossz, bűnös és vállalhatatlan dologként tálalják.

Pedig nem tettek egyebet, mint hogy megpróbálták megmenteni a haza egy elcsatolásra ítélt darabját. Ez bűn lenne talán? Elképzelhetetlen, hogy ha románok, szlovákok, szerbek – vagy bármilyen, akár körülöttünk, akár távolabb élő nációk fiai – lettek volna, és a hazájukért harcolnak, ilyen fanyalogva fordult volna feléjük negyven éven keresztül az országukban regnáló hatalom. Nálunk mégis így volt, örök tanulságául annak, hogy minden kommunista nacionalista, kizárólag a magyarországiak internacionalisták...

Írtam: megpróbálták megmenteni a haza egy darabját. Közlésem azonban nem korrekt, hiszen ellentétben áll egy végképp eltussolt igazsággal. Nem csak megpróbálták. Meg is tették.

1921 nyarán, egy évvel a gyászos trianoni területatlás után azt hittük, rosszabb nem lehet.

Azonban a Károlyi-féle önfeladás gerjesztette hullámok éppen akkor készültek végleg összecsapni a fejünk felett. A velünk ugyanazon állami keretben háborút kezdő Ausztria is benyújtotta területi igényét Nyugat-Magyarország egy jelentős sávjára, és a győztes antanthatalmak a saint-germaini szerződésben (úgy volt ez „szerződés”, mint a ránk kényszerített összes többi) persze nekik is ítélték azt, megkérdezésünk és beleegyezésünk nélkül. Ráadásul ez a határ volt alighanem legrégibb az összes közül: a hagyomány szerint még a 10. században Ottó császár és Géza fejedelem egy közös bejárás során állapították meg és tűzték ki.

Tény, hogy a Nyugat-Magyarország megvédésére szövetkezők vegyes társaság voltak. Ott látjuk köztük a rossz hírű tisztí különítmények tagjait, de megtaláljuk a távoli, nagyrészt már el is csatolt országrészek lakóit, egyetemek, főiskolák diákjait, vasutasokat, egyszerű munkás- és parasztembereket egyaránt. Legtöbben nagyon fiatalok, és valamennyien nagyon elkeseredettek voltak. A magyar kormány nem segíthetett nekik, hiszen a Kisantant invázióját kockáztatta volna.

Úgy látták el magukat fegyverrel, hogy a Szentgotthárdal szemközti fölöstömi osztrák arzenált rajtaütéssel, az őrséget lefegyverezve rámolták ki. Az így zsákmányolt körülbelül háromezer puska és harminc géppuska az egyéb felszereléssel már elegendőnek mutatkozott a Rongyos Gárdának elnevezett felkelők felfegyverzésére.

Az osztrákoknak persze sürgős lett volna, de az 1919 őszén nekik ítélt területet csak 1921 augusztusában kezdték ténylegesen birtokba venni. Augusztus 28-án az első célpontjuk Ágfalva, a szintén elcsatolásra ítélt Sopronhoz közeli község volt, amit a Lajtaszentgyörgy felől érkező, rezesbandával masírozó osztrák csendőrök „menetből” be is akartak venni, mert a város átadását a magyarok megtagadták. Velük tartott az antant által kinevezett burgenlandi kormánybiztos, a skót származású Robert Davy is.

A felkelők nem hiába zsákmányoltak majdnem három tucat géppuskát Fölöstömnél. A nagy

háborús tapasztalattal rendelkező tisztek lelkes önkénteseket vezettek, akik többször megmutatták, hogy nagyon is komolyan veszik a feladatukat, és készek az életüket áldozni, ha kell.

Felderítésük mintaszerű volt: a magyarok pontosan tudták, milyen irányból, milyen létszámú és fegyverzetű osztrák csapatok lépték át a határt. Négy oszlopban, kb. négyszáz fővel, osztrák csendőrség és – a szemtanúk ebben egységesek – vörös zászlókat lobogtató, felfegyverzett munkáscsapatok közeledtek, puskákkal, pisztolyokkal és kézigránátokkal felszerelve. A felkelők ennek megfelelően készültek fel az összecsapásra.

A három irányban tüzelőállást foglaló, mintegy 120 fős felkelőcsapat összpontosított tüze földhöz szegezte az osztrákokat, akik a vasúti töltés vonalán egy darabig ellenálltak, de amikor a magyarok egy dombról a jó öreg Schwarzlose-géppuskával kezdték sorozni őket, pánikba estek és szégyenletes futásban kerestek menedéket – az ezeréves határon túli Ausztria felé. A magyarok Robert Davyt is elfogták, akit aztán gálánsan visszakísértek a határ túloldalára. Az első felkelő Ágfalvánál esett el. Baracsi Lászlónak hívták, sokgyermekes kecskeméti parasztszaládból származott. Emlékműve a vasútállomás mögött áll, ott, ahol a gyilkos golyó érte.

Sem időnk, sem helyünk nincs a felkelés teljes történetének ismertetésére, megtették ezt már sokkal hozzáértőbbek. Egy fegyveres konfliktus első összecsapásai azonban mindig tanulságosak. Mert az ágfalvi ütközet minden jellemzőjét magán viseli annak a harcmodornak, ami aztán teljes sikerhez vezetett, és amire – úgy gondolom – nem szerencsés a sokszor emlegetett gerilla-harcmodor jelzőt aggatni. Hiszen a felkelők stratégiája, taktikája és harcászati eljárásai nagyon is a hadakozás „hivatalos” elvei szerint alakultak, talán azzal a különbséggel, hogy ők teljes egészében a hadműveleti területről voltak kénytelenek ellátni magukat.

Megtaláljuk itt a kitűnő felderítést, a csapatok praktikus elhelyezését, a megfelelő fegyverzet bevetését és a harc hozzáértő vezetését. Legfőképpen azonban a hősieken küzdő katonákat, akik egyetlen ütközetből sem futottak meg, és híven teljesítették a parancsokat. Taktikájuk távolról sem a lecsapni és visszavonulni elvére alapult. Ők előrenyomulásban és győzelemben gondolkodtak. Mindvégig jellemzője volt ez a felkelők harcmodorának. A gerillaharc viszont nem éppen erről nevezetes...

Az első ágfalvi csata jelentősége azonban nem csak a győzelemben rejlett, hanem abban, hogy Magyarország végre megmutatta: többé nem tehetetlen rongybaba a győzők kezében. És itt bizony határozottan érzékelhető az erőteljes meghökkenés, de a komoly riadalom is a másik oldalról

. A felismerhetetlenné szabdalts ország még így is megmutatta erejét, megmutatta, hogy bőven teremnek olyan fiai, akik hajlandók fegyvert fogni szülőhazájuk védelmében. Missuray-Krúg Lajos, a felkelés történetének sokféle forrásból merítő megörökítője elgondolkodtató sorokat írt le: „Aki érdeklődéssel figyeli a világtörténelem mechanikáját, a felkelők harcát nagyon tanulságosnak fogja találni.”

Vajon mi ez a tanulság?

Az antant tanácsstalanságához a kisantant berzenkedése és az osztrákok szálnalmas siránkozása járult – a felkelőket azonban már egyik sem állíthatta meg. Több csatában (Pinkafő, Királyhida, Pörgölény stb.) arattak olykor kimondottan imponáló győzelmeket a területrablók felett, és alig másfél hónap után megtörtént a csoda: az elcsatolásra ítélt terület minden négyzetcentijét felszabadították, és megtartották Magyarország számára.

A történelem legkegyetlenebb leckéi közé tartozik, amikor egy nemzet számára az események utólag mutatják meg a helyes utat, akkor, amikor már késő. Bár Magyarország esetében nem a

nemzet, hanem a vezetése volt vak ennek felismeréséhez: az első világháború utáni összeomlás által felszínre hozott destruktív erők nem voltak, de nem is lehettek képesek a nemzet mozgósítására egy honvédő háborúhoz.

A „vérontásba belefáradt dolgozók” idéetlen meséje a kommunizmus évtizedei alatt hihető volt az egyéb információktól megfosztott nemzet számára, Trianont valamiféle törvényszerű és elháríthatatlan eseményként beállítva. Pedig sem egyiknél, sem másiknál nem lehet ordasabb hazugságot elképzelni. A területablók ellen fegyvert fogók szinte száz százaléka munkás-és parasztember volt, nagyszámú értelmiséggel kiegészítve.

A Rongyosok gárdája, de a Székely Hadosztály, az iglói géppuskások vagy Pálmay Ernő zászlóalja „birtokait féltő burzsujok” helyett egyszerű és tisztességes magyarokból és nem-magyarokból állt. Éppen a Rongyosok kivételével ezekben az alakulatokban szinte kizárólag a frontot megjárt katonák szolgáltak, akik pontosan tudták, milyen a háború. Ennek ellenére készek voltak tovább harcolni – és ha kell, meghalni – a hazájukért. Hatalmas adóssága a jelenkornak, hogy végre a nemzeti emlékezet részévé tegye őket!

A Rongyos Gárda sikerei megmutatták, mire képes (mire lett volna képes!) egy honvédő hadsereg. Hiszen ez a tulajdonképpen szedett-vedett társaság, akiknek jó része soha azelőtt még puskaport sem szagolt, felszabadította és megtartotta az összes, elcsatolásra ítélt nyugat-magyarországi területet – egy reguláris, jól felszerelt és ellátott haderővel szemben. Jelenlegi tudomásunk szerint 24-en estek el. Az átlagéletkoruk ismeretében húsz év körüliek lehettek.

E sorok írójának örökre emlékezetes marad a gazdaember, aki a bíróság előtt, tanúként egy birtokperben, a következőt találta mondani: „A föld jogos tulajdonosa könnyen megismerszik. Mert a föld a jogos tulajdonosából a legjobbat, a bitorlóból pedig a legrosszabbat hozza ki.” Igaza volt. A pinkafői csatában sebesülten hátrahagyott felkelőt szétrugdalt arccal, holtan találták visszatérő bajtársai. Az osztrákok tömegesen használtak a felkelők ellen olyan löszert (Einschusspatron), amit már akkor tiltott a hadijog. Sopron ellenállása láttán pedig határozott lépéseket tettek a városba vezető vízvezetékek elzárására – pedig ezt is tiltotta a nemzetközi jog. Legsúlygyenletesebb tettük azonban az volt, amikor egy útkereszteződésben elfogott két tizenéves felkelőt, akiknek a lefegyverzése és – esetleg – nadrágon billentése tökéletesen elegendő lett volna, úgy lőttek le, mint a kóbor kutyákat. Pedig nem ők voltak azok.

A nemzetközi nyomás miatt Magyarország alkudozni kényszerült ugyan a saját földjéről, ám ezúttal nem a sokszoros hátrány pozíciójából: az alku tárgyát képező terület mindvégig megmaradt magyar ellenőrzés alatt. A velencei szerződés (talán mondani sem kell: ez is úgy volt „szerződés” ahogy a többi) nagy kegyesen lehetővé tette a népszavazást

Nyugat-Magyarország egy jelentős részében.

Az eredményt mindenki ismeri. Sopron nem véletlenül lett a leghűségesebb város.

Ám a tanulságokról beszélve vegyük észre a legfontosabbat. Azt, hogy akik a területablásnak való ellenállás esetére folyamatosan Antant-beavatkozással ijesztgették a mindenkori magyar vezetést – a kisujjukat sem merték mozdítani. Nem jöttek a győztesek katonái, erre még csak kísérletet sem tettek. Pedig ha belegondolunk: az osztrák területi követelések mögött is ott állt Nagy-Britannia, Olaszország, Franciaország és az Egyesült Államok teljes fegyveres ereje és hadi potenciálja. Még kimondani is sok...

Ennyire egyszerű a Károlyi-féléket becsapni?

Az Ausztriához csatolt részt ma Burgenlandnak hívják. Tény, hogy ők legalább nem tagadják a magyar múltat, nem állítják be úgy, mintha az idők kezdete óta az övék lenne. Ám borzongató: száz év után már alig-alig hallani ott magyar szót, de annak a tájnak a lelke és a levegője –

magyar. Erről bárki meggyőződhet, aki arra jár, a nyilvánvaló dolgokat nem lehet, de nem is szabad letagadni.

Az ismét csak magyar győzelmet hozó pörgölényi csatára az egykori ezeréves határon lévő márványtábla emlékeztet, német nyelven, hiszen ez már Ausztria. Az emléktáblára rímbe szedett sorokat is véstek:

Mit Waffen und Wehr, für Österreichs Ehr – fegyverrel és erővel Ausztria becsületéért.

Tulajdonképpen sok minden igaz ebből. Itt valóban a fegyvereké volt a szó, bár az igazi erőt nem azok mutatták fel, akik az emléktáblát állították. Ausztria is – hogy stílusos legyek – „stimmt”.

Csak éppen a becsületet nem találjuk sehol.

Csere Péter

A szerző jogász, író, a cikk részben a Parancs nélkül is című könyvében írtakon alapul